

Tge munta ils 27 da settember en Catalugna ?

Quai pertutga er l'Uniun europeica

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils 27 da settember elegian vischinas e vischins da Catalugna (7,519 milliuns olmas) lur parlament regiunal. Tgi che giavischa in stadi suveran da Catalugna, independent da la Spagna (46'439'864 olmas), duai dar sia vusch ad ina candidatura «independentista»; las partidas e gruppas separatisticas han s'alliadas ad ina front cunter tgi che vul mantegnair la regiun autonoma spagnola cun l'«estatut» da 2010 smuttà da Madrid.** Sche lezza front survegn la maioritad dals mandats, vegn'la a sa resguardar sco legitimada da quella maioritad per instradar la proclamaziun da l'independenza en il rom da l'Uniun europeica. Perquai fan lezzas elecziuns bler dapli che mo renovar in'istituziun che correspunda ad in cussegl chantunal svizzer. Tge muntan «la Catalugna» e «la Spagna» per in(a) Catalan(a) che s'exprima en sia atgna lingua, «la llengua pròpia de Catalunya»?

Dapi il deschavel tschientaner

In lexicon catalan da 2008 defineix «Catalunya» sco suonda: «País de l'Europa mediterrània, a la costa oriental de la Península Ibèrica, (...) que actualment està enclavat dins de l'estat espanyol del qual en constitueix una comunitat autònoma (31 895 km²) (...). El primer nucli territorial al qual s'apliquà, després, el nom de Catalunya es constituí a la fi del s[egle] X com a conjunt de comtats de la marca meridional de l'imperi franc» (1). La Catalugna è pia naschida a la fin dal 10avel tschientaner, al temp dal giuven imperatur Otto III (980-1002), sco ina gruppa da contadis francons ch'ins ha numnà pir pli tard Catalugna. Gist en il 10avel tschientaner sut «ils imperaturs ottons (...) è la Currezia vegnida separada (...) en trais contadis» (2): Analogia remartgabila, aifer l'imperi franc, tranter ils pass alpins e quels da las Pireneas. Il rest da la Península iberica era partì tranter regnans cristians ed islamics. Il lexicon catalan punctuescha che la Catalugna saja vegnida bler pli tard a far part da l'«estat espanyol»: Lez è vairamain naschì pir a l'entschatta dal 18avel tschientaner, sco consequenza da la Guerra da successiun. L'onni passà ha la Catalunya commemorà la conquista da sia chapitala Barcelona, avant gist traitschient onns (11-9-1714), tras las truppas da l'aspirant franzos a las curunas da «las

Españas»; l'aspirant Habsburg era vegnì imperatur ed aveva stuì renunziar a las curunas ibericas. Quel «Onze de Septembre» n'ha nagut da far cun il «Nine Eleven» american, ma fa endament mintg'onn, sco «Diada», la fin da las instituziuns catalanas. Quest onni croda il renovament istoric dal parlament duas emnas sunter la «Diada»; quai munta in settember plain tensiun. La revista semestrala «Europa Ethnica» (3) ha deditgà ses numer 1/2 2015 a la Catalugna. I suonda ina recensiu da lezza publicaziun e cunzunt da las contribuziuns dal giurist *Peter Bussjäger* (peter.bussjaeger@liechtenstein-institut.li), dal politolog *Peter A. Kraus* (peter.kraus@phil.uni-augsburg.de) e dal romanist *Georg Kremnitz* (georg.kremnitz@univie.ac.at).

La vieuta da la societad civila

Kremnitz descriva manidlamain la vieuta da 2006. Lezza giada ha la Partida populara spagnola (pp) «purta plant constituziunal cunter stipulaziuns da la constituziun nova («estatut») da Catalugna per sminuir anc dapli la libertad d'acziun dal pajais. La Dretgira constituziunala basegna quatter onns (2006-2010) per far sentenzia; la fin da zercladur 2010 dat'la suatientscha ad ina part dals plants (...). Cunter quai sa splega ils 10 da fanadur a Barcelona ina impo-santa demonstraziun (1 – 1,5 milliun umans) manada dals responsabels politics cun il president da la regenza catalana (...). Ma la gronda part dal til clo-ma: «Independència!» (...). Dapi l'entschatta dal tschientaner crescha il dumber dals aderents da l'independenza; cun la sentenzia da zercladur 2010 ha'l fatg in grond sigl ensi (...). Il postulat da l'independenza na deriva betg da las partidas politicas, mabain da la societad civila. Tar mintga «diada» creschan ils tils. Las elecziuns anticipadas da 2012 al parlament catalan han dà ina ferma maioritad als 'independentistes' (...). Ma dapi la fin da 2011 maina la pp la regenza spagnola da primminister *Mariano Rajoy Brey* (...). Lez (...) insista mo sin las stipulaziuns da la constituziun, smanatschond da citar avant dretgira ils politichers catalans (...). Resta la pp en la regenza spagnola sunter las proximas elecziuns?» (pp. 28-29). Questas tenor lescha duain sa splegar il pli tard ils 20 da december 2015. Entant sa concentrescha l'attenziun sin las elecziuns catalanas dals 27 da settember. Bussjäger punctuescha: «Il dretg cons-

tituziunal spagnol munta il pli grond impediment [per l'independenza da la Catalugna] (...). La constituziun spagnola [da 1978] sa funda, tenor ses art. 2, sin 'l'unitad indissolubile da la naziun spagnola, patria cuminaivla ed indivisible da tut ils Spagnols» (p. 15). Questa Spagna, entira ed entratga, è vegnida pli tard a far part da l'Uniun europeica (UE), era cun ses territoris geograficamain africans (Inslas Canarias, Ceuta e Melilla). Per cumparegliar: Il «United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland» na posseda nagina lescha che faschess endament l'artitgel 2 spagnol; perquai ha'l lubi al pievel scot da dir sez sch'el veglia sa separar dal rest. L'onni passà ha lez respundi ch'el veglia mantegnair il vegl liom.

Integrar la segunda generaziun d'immigrads

Ma ils ventgotg stadis da l'UE n'èn betg tuttafatg suverans. Sur lur dretgs naziunals stat il dretg internaziunal, liant per mintga commember da l'ONU, e stat cunzunt il dretg europeic. Sch'i reussescha tuttina a la Catalugna da s'emancipar d'in pajais europeic uschè impurtant sco la Spagna, sto l'UE definir ses lioms cun quel stadi nov, tant pli ch'ils milliuns vischinas e vischins da la Catalugna èn dapi blers onns vischinas e vischins da l'UE. Bussjäger: «Tenor l'art. 49 dal patg da l'UE stuess la Catalugna far ina proposta d'adesiun (...). Da l'autra vart pudess ins reglar la procedura relativamain svelt (...). Era l'UE avess grond interess per la commemoranza da la Catalugna, betg mo pervi da la forza economica dal pajais, mabain pervi da sia posiziun geografica en la regiun mediterranea (...). La durada da la procedura d'adesiun dependess da la tenuta da la Spagna pervi da ses stretg entretschament economic cun la Catalugna» (p. 15). Kraus e Kremnitz descrivan duas tendenzas empermettentas da l'«independentisme» catalan en noss tschientaner:

1. Els postuleschan la participaziun da tuttas personas pertutgadas, per exempel era d'avdantas ed avdants immigrads senza la naziunalitad spagnola: «Ils blers èn vegnids da pajais ordaifer l'Europa» (Kremnitz, p. 34) e cunzunt da l'America.

2. Els acceptan la bilinguitad generala «sch'ins tegna ad aut il catalan» (Kremnitz, p. 33); in problem dessi cunzunt tar blers immigrads da l'America latina che renconuschan la varietad linguistica mo sch'il linguatg dals autoctons (Amerindis) vala sco inferiur. La renconuschientscha da la bilinguitad garanteschia l'adesiun da blers immigrads spagnols en Catalugna a l'«independentisme». Kremnitz postulescha «da mantegnair la familiaritad cun las linguas e culturas da derivanza grazia a l'instruziun, ma er al diever pratic (...). Integrar la segunda generaziun d'immigrads cun identitad dubla (...): Quai è la gronda sfida da l'immigraziun en l'entira Europa» (p. 34).

En mintga cas pon ins concluder cun Kremnitz: «I sa tracta d'in conflict fitg profund (...). Ins sto pussibilitar a la populaziun pertutgada da s'exprimer (...). Il pli probabel è ch'ina votaziun correcta, survegliada internaziunalmain, maina ad in resultat relativamain clar a favur da l'independenza» (p. 31).

1. **Mariona Costa i Busquets (ed.), Petita Enciclopèdia Catalana. Segunda ediziun actualizada. Barcelona (Enciclopèdia Catalana, ISBN 978-84-412-1774-4) 2008, p. 395, chavazzin «Catalunya».**

2. **Lothar Deplazes en: Stiftung Historisches Lexikon der Schweiz (HLS), Lexicon Istorico Retic, tom 1. Cuira (Desertina, ISBN 978-3-85637-390-0) 2010, p. 248, chavazzin «Currezia».**

3. **Adressa: Facultas Verlags- & Buchhandels AG, A-1050 Vienna, office@facultas.at. Editurs: Michael Geistlinger (Universitad da Salzburg), Peter Hipold (Universitad da Puntina) e Georg Kremnitz (Universitad da Vienna).**

